

Pokorny Attila: Szárító*

Miért figyelünk egy kortárs művészre?

Munkáinak sora, tehetsége és mesterségbeli tudása (folytonos gyarapítása), önállósága, egyéni útja és gondolkodása, melyben minden összefügg és mégsem kiszámítható – mindezek miatt, együtt. Mások, persze, másért figyelnek ugyanarra a művészre és másokra.

Technikailag „megmunkáló szobrászat” lenne a hivatalos neve az itt kiállított műveknek, ami a meglévő anyag „alakítását” (ez esetben egy Inux nevű, kemény fémszövetét és lágyabb variánsaiét) jelenti. Azt mondják: ez se nem faragás, se nem mintázás (= nem vesz el belőle, s nem is ad hozzá a szobrász). Annál érdekesebb! Ráadásul nem kalapál, nem trébel (azaz ver), miként a régiek tették, hanem kézzel formál, össze- és rávarr stb. Utóbbi cselekedet érthető, merthogy javarészt ruhaszerű tüneményeket látunk. Tünemény – mert transzparens –, de valójában szobor: test nélküli, de test formájú; és árnyéka van, mely a tüneményhez nem, a szoborhoz viszont hozzátartozik. A mintázás-öntés klasszikus szobrászati folyamatának eredményeként ismerünk test nélküli testeket: ezek a realitás művészi illúziói. Azonban épp emiatt: az illúzió anyagi természete miatt nem transzparens a bronz szobrok sokasága. S nem azok az illúziót felszámoló *pseudo* közvetlen test-öntvényei (Pauer Gyula munkái) sem. A klasszikus és az avantgárd (a vagy-vagy) ezen dualitása most egy „harmadik útban” feloldódik.

Pokorny Attila anyagának és technikájának közvetlen eredete egy marosvásárhelyi lovas figura, melyet múzeumi installációként készített, s amely egy történelmi öltözet és fegyverzet bemutatására szolgál. Mégis, önmagában is tökéletes. Ha a kortárs művészet történetében keressük a technika – anyag elsődlegessé válásának példáit, Jovánovics György konceptuális kérdésfelvetései (mi a szobrászat?, drapériák gipszöntvényei, 1960-as évek) váltak itt (50 év múlva) új szempontból megválaszolhatóvá, folytathatóvá. Másfelől a jelenléthiányt megfogalmazó, egzisztencialista művészet összerakott (Jovánovics: *Ember*) és/vagy elrejtett teste (Schaár Erzsébet: *Az utca*), az élő testet a tudomány segítségével újraképező-rekonstruáló Bencsik István fakocka-szobrai.

Kolozsvári szobrásznövendékként Pokorny diplomamunkája jegenyefából, de kar nélkül, drapériaként faragott, a lábat is elrejtő női testekből állt (2001). A drapéria tovább is foglalkoztatta: kőből faragott „rongyait” (*Lepel, Pokróc*, 2006) pécsi DLA-sként készítette Bencsik István mellett. Érdekelte a nyomhagyás plasztikai-gondolati kérdése, a testnyomok a textil lágy anyagán, természetesen kőből (*Ülés*, 2013: gránittömb, Szárhegy). Új vasháló szobrai egyszerre nyomok (negatívok) és könnyűnek tűnő, pozitív jelenlétek. A klasszikus, az élő, mozgó testet dicsőítő szobrászat és szabályai (az álló alak kontraposztja, testének csavarodása stb.) minősülnek át, de mivé?

A karakteres ruhák (egy-egy női kabátka „puha” gyűrődései, a hentes köténye, sortok és trikók, zakók, nadrágok, egy szerzetes kámzsája, női fehérneműek) testeket, mozdulatokat idéznek meg, akár nevesíthető alakokét is. A megidézés póre technikája (és játéka) által azonban a konkrét személyek kikerülnek

félelmeink azon köréből, melyekkel az élőket – halandókként – övezzük, s ki a mumifikálódott embereket őrző katakombák horrorisztikus tárgyiasságából, rendszerezettségéből is.¹ Érzéki, de „anyagtalan” voltuk új közelítés „a másik testéhez”: nem anyag, nem tárgy, nem eszköz; nem birtoklás és nem is idol, de annak a megragadása, amit egymásnak jelenthetünk, adhatunk. A másik teste itt ajándékként jelenik meg: áttetszősége az a többlet, mely emlékeinkből, érzelmeinkből, a világhoz való viszonyunkból fakad. Ha ugyanis elfogadjuk, hogy a másik (sőt a magunk) teste is adomány, egy olyan ökonómiát fedezhetünk fel a világban, melyben nincs szükség az eltárgyiasításra és a megkülönböztetésre. Ha a másik embert adományként fogadjuk, magunk is azzá válunk: egymásnak „adódásról” (Jean-Luc Marion szavával *interdonation*ról), kölcsönös megadatásról lesz szó. Pokorny művészi visszavonulása (technikai redukciója) megengedi, hogy erről és „a másik”: a jelenség (fenomén) telítettségéről beszéljünk.

A fenomenológia olyan radikális empirizmus, amely nem kizárólag az érzéki szemléletre korlátozódik, hanem elfogadja az eredendően adományozó szemléletet is.² Benne az egzisztenciálisan létező helyébe az „adott” lép, akinek/aminek nincs szüksége semmilyen kauzalitásra. Pokorny Attilának az utóbbi nyolc évben készült művei között számos olyant találunk, melyek a romlandó, töredező, adott (anyagi) világot tartják össze, varrással (a pécsi Zsolnay gyár összevarrt oszlopa és fala, 2008). Ez a plasztikus „varrás” sebgyógyítás. Segítségül híva nemcsak a ruháit magának varró édesanyja, de a hímző nők munkájának emlékét is, melyet a világot egységbe varró ornamentika fenntartójaként értelmezünk.³ Az ökonómiát megtestesítő természetben készült művei pedig a művészi ökonómia példái. Hiszen nem vesz el, java részt nem is tesz hozzá a természethez, de összeköti, egységbe köti, és magát is belevarrja a „megadott” természetbe. A ruha mint a test metaforája, transzparens szövédékkű szoborként ennek a megadottságnak lehet az áttetsző közvetítője.

Pokorny Attila a művészet és a természet szerencsés fia.

* Elhangzott a Budapest Galériában 2016. január 14-én.

1 Pokornyra erős hatással volt fiatal édesanyja elvesztése és a palermói kapucinus kolostor katakombáinak látványa is.

2 Harmati Gergely Marion-értelmezése

3 Lásd: Hannes Böhringer